

Oikeusministeriö

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö VN/3796/2023-OM-81

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN LAUSUNTO EHDOTUKSESTA LAIKSI AHVENAN- MAAN ITSEHALLINTOLAIN MUUTTAMISESTA

Oikeusministeriö on pyytänyt maa- ja metsätalousministeriön lausuntoa ehdotuksesta laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta.

Maa- ja metsätalousministeriö on antanut samassa asiassa (VN/3796/2023) lausunnon jo aiemmin, 11.3.2024. Lausuntopyynnössä todetaan, että esitysluonnos on päädytty laittamaan uudelleen lausuntokierrokselle, koska se poikkeaa merkittävästi aiemmasta esitysluonnoksesta, joka perustui Ahvenanmaa-työryhmän hallituksen esityksen muotoon laatimaan mietintöön (Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2024:3).

Maa- ja metsätalousministeriö on osallistunut nyt lausunnolla olevan ehdotuksen valmisteluun, ja ministeriön edustaja on ollut asiantuntijana aiemmin mainitussa Ahvenanmaa-työryhmässä, joissa aiemmin lausunnolla ollutta ehdotusta on valmisteltu.

Oikeusministeriön lausuntopyynnössä todetaan, että Ahvenanmaan maakunnan hallitus ei ole ennen lausuntokierrosta ilmoittanut hyväksyvänsä lausuntopyyntöön sisältyvää muutettua esitysluonnosta. Lausuntopyynnön mukaan lausuntokierroksella ja tarvittaessa sen jälkeen on tarkoitus jatkaa neuvotteluja yhteisymmärryksen saavuttamiseksi, koska esitys on useiden eduskunnan perustuslakivaliokunnan asiasta antamien lausuntojen takia kiireellinen.

Yksittäiset kysymykset, joista on ollut vaikea päästä yhteisymmärrykseen valtakunnan ja maakunnan kesken, koskevat lausuntopyynnön mukaan lakiehdotuksen 30 §:n 9 ja 24 kohtien sanamuotoa (erityisesti ihmisten tartuntatautien torjuntaa, eräitä terveydenhuollon muita tehtäviä sekä hallinnollista puuttumista henkilökohtaiseen vapauteen).

Pyydettyä lausuntonaan maa- ja metsätalousministeriö esittää seuraavaa:

Kemikaaleja koskevat toimivaltuudet

Säännösehdotukset vastaavat aiemmin lausunnolla olleita ehdotuksia siltä osin kuin on kyse ”myrkkyihin”, mukaan lukien kasvinsuojeluaineet, liittyvistä toimivaltuuksista. Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991, jäljempänä *itsehallintolaki*) 30 §:n 1 momentin 8 kohdasta ehdotetaan poistettavaksi myrkkijä koskeva poikkeussäännös, mikä merkitisi sitä, että valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvissa asioissa eli myrkkijien valmistamiseen ja niiden käyttötarkoituksen vahvistamiseen liittyvissä asioissa hallintoasioita koskeva toimivalta palautuisi maakunnalta valtakunnalle.

Maa- ja metsätalousministeriö kannattaa edelleen ehdotusta ja yhtyy hallituksen esitysluonnoksessa olevaan näkemykseen siitä, että mainittu 8 kohdan toimivaltasäännös on

tarpeeton, sillä kyseessä olevat tehtävät on sopimusasetuksella siirretty valtakunnan viranomaiselle (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes). Tehtäviä ei siis käytännössä hoideta maakunnassa.

Kotieläinten tarttuvien tautien torjuntaa koskevat toimivaltuudet

Ihmisten ja kotieläinten tarttuvien tautien torjuntaa koskevat 30 §:n 1 momentin 9 ja 9 a kohdan ehdotukset poikkeavat merkittävästi aiemmin lausunnolla olleista ehdotuksista.

Kyse on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan osalta tehtävistä, joista säädetään eläintautilaissa (76/2021), eläimistä saatavista sivutuotteista annetussa laissa (517/2015) sekä eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetussa laissa (1069/2021).

Kuten ministeriön aiemmasta lausunnosta ilmenee, maa- ja metsätalousministeriö on ollut valmis hyväksymään myös aiempaan versioon sisältyvän kompromissiratkaisun, jonka mukaan maakunnan viranomaiset eivät jatkossa hoitaisi tartuntatauteihin liittyviä hallintotehtäviä suoraan itsehallintolain nojalla, vaan sopimusasetusten nojalla.

Uusi ehdotus lähtee siitä, että maakunnan viranomaiset hoitaisivat tartuntatauteja koskevia hallintotehtäviä jatkossakin suoraan itsehallintolain nojalla, mutta mainitun lain säännöksiä täsmennettäisiin siten, että lain mukainen toimivallanjako vastaisi nykyistä paremmin maakunnan ja valtakunnan viranomaisten tosiasiallista vastuunjako. Samassa yhteydessä kotieläinten tarttuvien tautien torjuntaa koskeva säännös eriytettäisiin ihmisten tarttuvien tautien torjuntaa koskevasta säännöksestä omaksi 9 a kohdaksi. Ehdotuksen mukaan *tehtävistä, jotka kotieläinten tarttuvien tautien torjuntaa koskevan lainsäädännön mukaan kuuluvat valtakunnan viranomaisille tai paikallishallinnolle ja jotka koskevat taudintorjunnan vastustamista ja taudin vastustuksen valvontaa, huolehtii Ahvenanmaalla maakunnan hallitus tai muu maakuntalaissa tarkoitettu viranomainen.*

Maa- ja metsätalousministeriö kannattaa ehdotettua muotoilua. Sen katsotaan lain nykyistä sanamuotoa paremmin ilmentävän sitä tosiasiaa, että vaikka suuri osa eläintautien torjuntaan liittyvistä tehtävistä on tarkoituksenmukaisesti hoitaa maakunnassa, valtakunnallisen keskusviranomaisen (Ruokavirasto) rooli on tarpeen tiettyjen sellaisten erityisasiantuntemusta edellyttävien tehtävien hoidossa, jotka eivät edellytä pitopaikkakäyntejä tai muuta alueellista läsnäoloa. Tällaisiin tehtäviin kuuluu erityisesti taudintorjunnan valtakunnallinen ohjaus.

Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan myönteistä ehdotetussa sanamuodossa on myös, että se olisi neutraali mahdollisia tulevia hallintorakenneuudistuksia ajatellen.

Lausunnolla olevassa hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, että kotieläinten tarttuviin tauteihin liittyvä nykyinen sopimusasetus 256/2024 on tarkoitus korvata uudella asetuksella, joka palauttaisi Ruokavirastolle enemmän maakunnan viranomaisten valtakunnan lainsäädännön mukaisia tehtäviä. Esitysluonnoksen mukaan tästä menettelystä valitsee yhteisymmärrys maakunnan hallituksen sekä maa- ja metsätalousministeriön välillä. Tämä on myös maa- ja metsätalousministeriön käsitys asiasta.

Kuten maa- ja metsätalousministeriö on todennut aiemmassa lausunnossaan, ministeriön käsityksen mukaan Ahvenanmaan maakunnassa nykyisin hoidettavat itsehallintolain 30 §:ssä mainitut tehtävät kotieläinten tarttuvien tautien torjuntaan liittyen sisältyvät ns. tasoitusperusteisiin eli ne on otettu huomioon valtion Ahvenanmaan maakunnalle maksaman korvauksen laskennassa. Sopimusasetuksiin voidaan ottaa erityisiä säännöksiä korvauksista, jos niille katsotaan olevan perusteita esimerkiksi tehtäväkokonaisuuden muutosten vuoksi. Maa- ja metsätalousministeriön käsitys on, että ehdotettu itsehallintolain 30 §:n muutos tai uusi kotieläinten tarttuvia tauteja koskeva sopimusasetus eivät muuta nykytilaa tavalla, joka edellyttäisi muutoksia valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan väliseen kustannustenjakoon.

Muut näkemykset

Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutosta itsehallintolain 28 §:n 2 momentin säännöksen, jonka mukaan maakunnalle erityisen tärkeästä laista on hankittava maakunnan lausunto ”ennen sen säätämistä”. Esitysluonnoksen mukaan säännös ei ole ajanmukainen ja se ehdotetaan korvattavaksi säännöksellä, joka vastaa tällä hetkellä voimassa olevia hyvän lainvalmistelun periaatteita. Ehdotuksen mukaan eduskunnalle annettavista lakiehdotuksista, jotka ovat erityisen tärkeitä maakunnalle, olisi pyydettävä lausunto maakunnan hallitukselta ennen hallituksen esityksen antamista eduskunnalle. Lisäksi ehdotuksen mukaan säädettäisiin valtioneuvoston ja maakunnan välisestä tiedonvaihdesta ja neuvottelusta koskien lakiesityksiä, jotka ovat erityisen tärkeitä maakunnalle tai valtakunnalle. Sama koskisi asetusehdotuksen sekä yksinomaan maakuntaa koskevien tai sille erityisen tärkeiden viranomaismääräysten ja -ohjeiden valmistelua. Ohjeita koskeva säännös olisi muutos nykytilaan. Lisäksi ehdotetaan, että itsehallintolaissa todettaisiin selkeyden vuoksi, että maakunnan hallitus voisi pyytää lausuntoja maakuntalakiehdotuksista ministeriöiltä.

Maa- ja metsätalousministeriöllä ei ole huomautettavaa mainituista ehdotuksista.

Ministeriöllä ei ole esityksestä muiltakaan osin huomautettavaa.

Kansliapäällikkö

Pekka Pesonen

Lainsäädäntöneuvos

Johanna Wallius

VN/3796/2023-MMM-86

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: